

JASKÓŁKI

BIULETYN FUNDACJI „ZAWSZE WARTO”

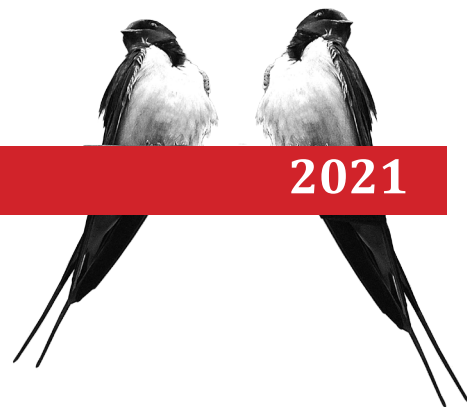
2021

WYDANIE SPECJALNE

IX Dyktando Niepodległościowe
„Po polsku o historii”

Dyktando
Niepodległościowe

Artykuł 28 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.
2. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony.
3. Hymnem Rzeczypospolitej Polskiej jest Mazurek Dąbrowskiego.
4. Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ochronie prawnej.
5. Szczegóły dotyczące godła, barw i hymnu określa ustawa.

Hymn Rzeczypospolitej Polskiej

*Jeszcze Polską nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.*

*Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.*

*Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany -
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Nie wszyscy zapewne mamy świadomość, że symbole narodowe wpisane są w najważniejszy akt prawny naszego kraju – Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej (ustawa zasadnicza z 2 kwietnia 1997 roku).

Święto Niepodległości to znakomita okazja, by te symbole przypomnieć. Są one nierozłącznym elementem każdego święta państwowego, tego zaś szczególnie.

GODŁEM Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i złotymi szponami, umieszczony w czerwonym polu. Korona została przywrócona naszemu godłu ustawą z 29 grudnia 1989 roku.

Aktualnie obowiązuje wzór wprowadzony ustawą z 9 lutego 1990 roku o zmianie przepisów o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej.

BARWAMI Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości, z których górny jest kolorem białym a dolny kolorem czerwonym.

Barwy narodowe najpełniej wyrażone są w symbolu flagi państwowej (narodowej).

Flaga jest płatem tkaniny, najczęściej prostokątnym (inne kształty: Watykan, Szwajcaria, Nepal), wywieszanym w trakcie świąt i uroczystości państwowych, przede wszystkim na urzędach oraz budynkach instytucji państwowych oraz w czasie spotkań międzynarodowych. Flaga państwowa podlega ochronie prawnej.

W kilku krajach np. USA i Szwecji oraz Polsce (2 maja) obchodzone jest święto flagi państwowej.

Pierwsza definicja naszej flagi narodowej wprowadzona została uchwałą Sejmu Ustawodawczego odrodzonej Polski 1 sierpnia 1919 roku. Dziś flagę definiuje ustawa o godle, barwach i hymnie RP z 31 stycznia 1980 roku.

Nasza flaga to prostokąt o barwach Rzeczypospolitej Polskiej i proporcji 5:8.

Warto przy tej okazji przypomnieć, że barwy biało-czerwone uznano po raz pierwszy za narodowe 3 maja 1792 roku, wówczas jednak posługiwano się kokardą narodową.

HYMN POLSKI to kolejny z trzech symboli narodowych.

Autorem tekstu tej najważniejszej polskiej pieśni patriotycznej jest Józef Wybicki. Utwór powstał w roku 1797 we Włoszech pod pierwotną nazwą *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*.

Później przyjął popularny do dziś tytuł: *Mazurek Dąbrowskiego*.

Od 26 lutego 1927 roku jest oficjalnym hymnem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej.

POWSTANIA ŚLĄSKIE (1919-1921)

Brutalnie germanizowany przez wieki Górny Śląsk bezpośrednio przed zaborami nie należał już do Polski. Był on przedmiotem sporu między Prusami Hohenzollernów i Austrią Habsburgów. W 1740 r. w wyniku I wojny śląskiej został oderwany od Austrii i włączony do Prus. Jednak w ciągu całego XIX stulecia wykształcił się wśród tamtejszej ludności znaczący ruch dążący do zjednoczenia z Polską. Działacze polscy na Śląsku pod wodzą Wojciecha Korfantego wyłonili w 1918 r. swych reprezentantów na Sejm Dzielnicowy zaboru pruskiego i do Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu. Na Górnym Śląsku po zakończeniu I wojny światowej panowało dążenie do legalnego połączenia się z Polską na mocy decyzji zwycięskich mocarstw zachodnich. Natomiast tajna Polska Organizacja Wojskowa (POW) optowała za powstaniem przeciw Niemcom. Naczelna Rada Ludowa w Poznaniu była temu przeciwna, obawiając się potęgi militarnej Niemiec oraz jej wszechwładnej administracji i policji na tym terenie. Struktura społeczna na Górnym Śląsku w uproszczeniu składała się z proniemiecko nastawionych wpływowych obszarników i przemysłowców oraz propolskich robotników rolnych i proletariatu.

Powstanie wybuchło latem 1919 r. Pretekstem było aresztowanie przez Niemców w sierpniu 1919 r. przywódców POW. Działania zbrojne rozpoczęły się 18 sierpnia pod dowództwem Alfonsa Zgrzebnioka. Towarzyszyły im strajki ludności polskiej. W działaniach zbrojnych po stronie polskiej wzięło udział od 7 do 20 tys. powstańców. Po tygodniu walk Niemcy rozbili powstańcze oddziały. Przyczynami szybkiej przegranej było słabe uzbrojenie powstańców walczących w dodatku przeciwko jednostkom regularnej armii oraz fakt, iż działania polskich oddziałów były słabo skoordynowane. Toczyły się bowiem w kilku szczerlnie odizolowanych częściach Górnego Śląska a polscy dowódcy nie mieli ze sobą łączności. Po upadku powstania ludność polska została poddana brutalnym represjom. Powszechny terror siała niemiecka policja bezpieczeństwa popierana przez niemiecką administrację. Dzięki naciskowi aliantów Korfanty zawarł z Niemcami w październiku 1919 r. układ amnestyjny, który przewidywał wypuszczenie na wolność osób wziętych do niewoli przez obie strony w trakcie powstania.

W styczniu 1920 r. na Śląsk przybyła Międzynarodowa Komisja Rządząca i Plebiscytowa Górnego Śląska. Składała się z przedstawicieli Francji, Wielkiej Brytanii i Włoch. Do jej dyspozycji pozostawało 140 urzędników, głównie oficerów. Jej siedziba znajdowała się w Opolu. Wraz z komisją na Śląsk przybył korpus ekspedycyjny składający się z 9375 żołnierzy francuskich, 2250 brytyjskich i 3300 włoskich. W miarę upływu czasu liczebność korpusu zwiększała się. Nie miał on zadań militarnych, a jedynie policyjne. Obecność komisji i korpusu umożliwiło Polakom prowadzenie kampanii plebiscytowej.

Na terenie władzy komisji dochodziło do ostrego zwalczania polskiej aktywności i przywódców. Niemiecka policja i administracja osłaniała bojówki niemieckie napadające na polskie wiece i terroryzujące Polaków. Apele o ukrócenie niemieckich gwałtów kierowane do komisji nie odnosiły żadnych skutków.

Akty bezprawia, jakich dopuszczały się niemieckie bojówki w 1920 r. (pogromy ludności polskiej, rozbijanie polskich redakcji, placówek i siedzib organizacji) wywołały powszechne oburzenie Polaków. Wbrew decyzji Korfantego, że nie należy się czynnie przeciwstawiać Niemcom, w nocy z 19 na 20 sierpnia 1920 r. doszło do wybuchu II powstania śląskiego. Wszystko wskazuje na to, że polska akcja zbrojna miała charakter spontaniczny i została zainicjowana przez jednego z dowódców POW powiatu katowickiego Walentego Fojkisa. Następnie ster nad powstaniem przejął Korfanty. Działania zbrojne objęły cały obszar przemysłowy Śląska. Opanowano go w pierwszych trzech dniach działań – z wyjątkiem wielkich miast, gdzie stacjonowały oddziały międzysojusznicze. Opinia

Międzynarodowa zaskoczona rozmiarem walk, pod naciskiem Niemców, zażądała przerwania powstania. Polakom zagwarantowano, że zostanie usunięta zniechęcona niemiecka policja bezpieczeństwa – Sipo. W tej sytuacji Korfanty wydał POW rozkaz przerwania walk. Wkrótce została utworzona Policja Plebiscytowa Górnego Śląska, złożona w połowie z Polaków.

Plebiscyt na Górnym Śląsku odbył się 20 marca 1921 r. Za przyłączeniem do Niemiec opowiedziało się ponad 700 tys. głosujących, za przyłączeniem do Polski – niespełna pół miliona (59,4% do 40,3%). Na wynik ten wpłynął fakt, iż na czas głosowania Niemcy sprowadzili 180 tys. urodzonych na spornym terenie emigrantów. Wkrótce pojawiły się spory dotyczące sposobu podziału Śląska. Wszak na zdecydowanej większości terytorium ludność była przemieszana pod względem narodowościowym. Francuzi opowiadali się za przyznaniem Polsce części uprzemysłowionej, chcąc osłabić dążenia odwetowe Niemiec, Anglicy i Włosi popierali Niemców opowiadając się za przyznaniem Polsce jedynie trzech powiatów rolniczych.

W trakcie rodzenia się ostatecznej decyzji w dniu 3 maja 1921 r. wybuchło największe III powstanie śląskie. Polityczne kierownictwo nad nim objął Wojciech Korfanty, który ogłosił się dyktatorem, kierownictwo wojskowe zaś przejął ppłk Maciej Mielżyński. Walkę poprzedził protestacyjny strajk powszechny całego przemysłu śląskiego. Powstańcy, których liczba sięgała 30 tys. (później wzrosła do 46-60 tys.), wysadzili mosty na Odrze celem odcięcia oddziałów wroga od posiłków z Niemiec i już na początku walk opanowali Katowice, Chorzów i Zabrze oraz inne miejscowości. Siły powstańcze były podzielone na trzy ugrupowania. Opanowały cały obszar plebiscytowy, linię Odry z Kędzierzynom, Gogolinem i Górą św. Anny.

Rozmach powstania poważnie zaniepokoił aliantów. Rząd polski, nie chcąc ich drażnić, zamknął granicę ze Śląskiem i obwieścił, że „powstanie wybuchło żywiołowo, niezależnie, a nawet wbrew woli rządu polskiego”. Osłabiło to niechętnie stanowisko Wielkiej Brytanii i wzmocniło życzliwość powstaniu pozycji Francji i Włoch. Mając obietnicę korzystnego podziału Śląska, Korfanty przedwcześnie zgodził się na przerwanie walk i wycofanie się powstańców z wcześniej zdobytych pozycji oraz zejście do domów. Wykorzystali to natychmiast Niemcy, którzy zgromadzili znaczne siły i w nocy z 21 na 22 maja uderzyli na całą linię frontu. Gwałtowne walki trwały do 27 maja. Niemcy w krwawych bojach opanowali Górę św. Anny i wbili się klinem w polskie pozycje. Killkudniowe rozmowy na temat zawieszenia broni zakończyły się fiaskiem i 4 czerwca Niemcy ponowili ofensywę. Najcięższe walki toczyły się o węzeł kolejowy w Kędzierzynie i port rzeczny w Koźlu. Atakujący nie dotarli ostatecznie do miast wschodniego Górnego Śląska. W sukurs powstańcom przyszli sprzymierzeni, wymuszając zakończenie walk. Siły powstańców i niemieckiej Samoobrony zostały zobowiązane do opuszczenia obszaru plebiscytowego, na który wkroczyły oddziały brytyjskie.

Rada Najwyższa Sprzymierzonych, nie mogąc osiągnąć zgody co do podziału Górnego Śląska, przekazała sprawę do rozstrzygnięcia Radzie Ligi Narodów. Jej werdykt zapadł 12 października 1921 r. Polska otrzymała znaczną (29%), uprzemysłowioną część Górnego Śląska aż po Zabrze. Gliwice pozostały po stronie niemieckiej. Polski Śląsk otrzymał autonomię i własny sejm w Katowicach. Stronie polskiej przyznano połowę hut koksu i żelaza oraz trzy czwarte kopalń węgla. Na obszarze Śląska przez piętnaście lat miała obowiązywać Konwencja Górnos Śląska o ochronie praw mniejszości narodowych.

Dyktando Niepodległościowe „Po polsku o historii”, organizowane jest od roku 2013 przez Fundację „Zawsze Warto” we współpracy ze Stowarzyszeniem Polonistów oraz Koordynatorami Wojewódzkimi.

Realizując misję edukacyjną Dyktando jest w istocie formą pielęgnowania wśród uczniów mowy ojczystej oraz znajomości podstaw historii i aktywnym sposobem obchodów przez społeczność szkolną Święta Niepodległości.

Pretekstem do powstania projektu (2013 rok!) była chęć szczególnego uczczenia zbliżającego się jubileusz 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

Zainteresowanie i rosnący z roku na rok zasięg sprawiły, że postanowiliśmy wprowadzić Dyktando do corocznego kalendarza ważnych wydarzeń szkolnych. Dziś uczestnikami konkursu są uczniowie z większości województw, a kolejne sukcesywnie do projektu-konkursu przystępują.

To dla organizatorów najlepsze potwierdzenie realizowanej misji oraz wysokiej wartości merytorycznej i sprawności organizacyjnej przedsięwzięcia. Nie ustajemy wciąż w poszukiwaniu nowych form uatrakcyjniających co roku nasz projekt oraz gromadzenia wokół niego wciąż nowych Partnerów i Przyjaciół utożsamiających się z ideą Dyktanda.

Kolejnym, dobrym pretekstem będzie zbliżający się jubileusz (w roku 2022) 10 edycji konkursu.

Podsumowując ubiegłoroczną VIII edycję, realizowaną w trudnych warunkach pandemicznych ograniczeń, postanowiliśmy w kolejnych edycjach szerzej uwypuklić również te fragmenty współczesnej polskiej historii (po roku 1918), których zasięg był regionalny ale znaczenie absolutnie ogólnopolskie.

W ten sposób, już w tym roku, sięgnęliśmy do wydarzeń tak istotnych, jak III Powstanie Śląskie, którego 100. rocznicę właśnie obchodzimy. Mieliśmy nadzieję, że uda się nam ten jubileusz nie tylko w treściach dyktanda uwypuklić, ale być może wspólną Galą w województwie śląskim zakończyć. Zamysł ten jednak się nie powiódł. Poczciwymi skutki odłożyły się mocno zarówno na kondycję i siłę szkół oraz nas organizatorów.

Wciąż też, mimo licznych Patronatów, a także wielu słów uznania dla formy w jakiej corocznie świętujemy ze społecznością szkolną Święto Niepodległości, projekt nie znajduje istotnego wsparcia finansowego, poza pojedynczymi przypadkami, by znacząco jego rangę podkreślić i szerzej wypromować.

Przekonani jednak, że Zawsze Warto nie ustajemy w wysiłku, by Dyktando stało się ogólnopolską formą obchodów Święta Niepodległości oraz codziennej kultury i znajomości języka ojczystego.

Dyktando 2021 – Laureaci

W roku jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości postanowiliśmy wyróżnić tych z finalistów, którzy uzyskują najlepsze wyniki wśród piszących Dyktando w skali kraju. Otrzymują oni tytuł Honorowego Laureata. Nie wiążą się z tymi wynikami dodatkowe punkty, to przede wszystkim satysfakcja, specjalne dyplomy oraz dodatkowe upominki. Zwyczaj ten konsekwentnie kontynuujemy.

W tegorocznej IX edycji dyktanda tytuły Honorowego Laureata otrzymali:

- Emilia Bogdan, uczennica Szkoły Podstawowej w Turzy (małopolskie)
- Małgorzata Guśtak, uczennica Szkoły Podstawowej im. T. Kościuszki w Paleśnicy (małopolskie)
- Jan Ochmański, uczeń Liceum Ogólnokształcącego nr XIV im. Polonii Belgijskiej we Wrocławiu (dolnośląskie)

Serdeczne gratulacje składamy również nauczycielom-opiekunom, pełni uznania za pracę, która tak znakomite owoce przynosi.

IX EDYCJA DYKTANDA – PATRONATY

dolnośląskie:

Roman Kowalczyk – Dolnośląski Kurator Oświaty
Koordynator:
Liceum Ogólnokształcące nr XIV im. Polonii Belgijskiej
we Wrocławiu

opolskie:

Michał Siek – Opolski Kurator Oświaty
Andrzej Buła – Marszałek Województwa Opolskiego
Arkadiusz Wiśniewski – Prezydent Miasta Opole
Koordynator:

Liceum Ogólnokształcące nr III z Oddz. Dwujęzycznymi
im. Marii Skłodowskiej-Curie w Opolu

pomorskie:

Małgorzata Bielang – Pomorski Kurator Oświaty
Mieczysław Struk – Marszałek Województwa Pomorskiego
Sławomir Rybicki – Senator RP
Koordynator:

II Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi
im. Adama Mickiewicza w Gdyni

podkarpackie:

Małgorzata Rauch – Podkarpacki Kurator Oświaty
Władysław Ortyl – Marszałek Województwa Podkarpackiego
Koordynator:
Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Strzyżowie

śląskie:

Urszula Bauer – Śląski Kurator Oświaty
Jakub Chełstowski – Marszałek Województwa Śląskiego
Koordynator: Zespół Szkół im. Edyty Stein KSW w Lublińcu

świętokrzyskie:

Kazimierz Mądzik – Świętokrzyski Kurator Oświaty
Andrzej Bętkowski – Marszałek Województwa Świętokrzyskiego
Koordynator:
Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. św. Stanisława Kostki
w Kielcach

małopolskie:

Barbara Nowak – Małopolski Kurator Oświaty
Witold Kozłowski – Marszałek Województwa Małopolskiego
Koordynator: Stowarzyszenie Polonistów w Krakowie

STOWARZYSZENIE POLONISTÓW

To zespół nauczycieli pasjonatów pracujących na rzecz podnoszenia rangi języka ojczystego. Stowarzyszenie jest partnerem organizacyjnym i merytorycznym projektu, a jego członkowie autorami wszystkich dotychczasowych tekstów dyktanda oraz weryfikatorami etapu szkolnego. To również Stowarzyszenie jest organizatorem corocznej Gali wojewódzkiej, wcześniej oceniając prace konkursowe drugiego etapu.

Społeczny Instytut Wydawniczy ZNAK

Wydawnictwo jest niezawodnym Partnerem projektu od jego pierwszej edycji a coroczne darowizny najlepszych pozycji książkowych są niezwykle cennymi prezentami dla nagradzanych laureatów Dyktanda w całej Polsce.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach

Biblioteka jest juniorem w gronie naszych niezawodnych partnerów. Bardzo spontanicznie sama zgłosiła w tym roku swój akces współpracy a swoim zaangażowaniem i pomocą, zarówno naszej Fundacji jak i Koordynatorowi Wojewódzkiemu w Kielcach, dała miłą nadzieję na ciąg dalszy w kolejnych latach.

Podziękowania szczególne:

- **Wydawnictwu Literatura** z Łodzi – za zauważenie i docenienie naszego projektu podarowanymi książkami dla najmłodszych dzieci
- **Muzeum Lotnictwa Polskiego** w Krakowie – za użyczenie gościnnych progów muzeum na przeprowadzenie etapu wojewódzkiego Dyktanda oraz Gali podsumowującej edycję Małopolską.

Laboratorium Kosmetyków Naturalnych FARMONA Sp. z o.o. to rodzinna firma z Krakowa o ponad 20-letniej tradycji, producent znakomitej jakości kosmetyków naturalnych, laureat wielu prestiżowych wyróżnień branżowych, aktywnie działający na rzecz swojego otoczenia a szczególnie na rzecz dzieci i młodzieży. Kibicuje i wspiera również od pierwszej edycji Dyktando.

FUNDACJA „ZAWSZE WARTO”

Korzystając z okazji kolejnego wydania biuletynu „JASKÓŁKI” chcemy zaprosić najaktywniejsze w Polsce szkoły do udziału w innych naszych projektach edukacyjnych. Większość z nich ma charakter ogólnopolski, realizowane są również w rocznych cyklach a udział w nich ma charakter otwarty. Do najbardziej prestiżowych projektów należą:

HERBACIARNIA NAUKOWA – to najstarszy z naszych projektów. To comiesięczne spotkania w siedzibie Polskiej Akademii Umiejętności z najwybitniejszymi przedstawicielami świata sztuki, kultury i nauki, zawsze ludźmi wielkich sukcesów, pasji i niezwyklej otwartości. Jeśli jeszcze nie byliście na ulicy Sławkowskiej, serdecznie zapraszamy. Jeśli chcielibyście kogoś zaprosić powiedzcie nam o tym.

DYKTANDO NIEPODLEGŁOŚCIOWE „Po polsku o historii” Za nami już IX edycji, niemal 200 000 uczestników z ośmiu województw i wielu szkół rozsiansych po Polsce a nawet na Kresach.

POETYCKIE JASKÓŁKI – konkurs poetycko-plastyczny o zasięgu ogólnopolskim kończący się corocznie na przełomie roku wydaniem tomiku zawierającego prace laureatów. Kolejne tomiki otwierają wiersze największych Mistrzów polskiej poezji, wśród nich byli dotąd: Ewa Lipska, Wisława Szymborska, Wojciech Bonowicz, Adam Zagajewski, Bronisław Maj. W roku 2021 Mistrzem będzie Marek Grechuta.

MATURA NA 100 PROCENT to elitarny, ogólnopolski projekt mający na celu wyłonienie i wyróżnienie corocznie najlepszych polskich maturzystów. Partnerem projektu jest Centralna Komisja Egzaminacyjna. W tym projekcie aby zostać finalistą lub laureatem nie trzeba o wyróżnienie samemu aplikować, wystarczy dobrze się uczyć i zdać wszystkie, albo prawie wszystkie egzaminy maturalne (wg kryteriów CKE) na 100 lub prawie na 100 procent!

W dotychczasowych VIII edycjach spośród 2 113 699 zdających egzaminy maturalne finalistami było 510 maturzystów a 181 wyróżnionych zostało tytułem laureata.

Ponadto:

- przy Fundacji „Zawsze Warto” działa certyfikowane **Centrum Zimbardo dla Młodzieży**, a nasi nauczyciele-wolontariusze mają uprawnienia do prowadzenia szkoleń i warsztatów dobrych praktyk w zakresie Projektu Bohaterskiej Wyobraźni (z ang. HIP). Zapraszamy zainteresowane szkoły i nauczycieli.
- prowadzimy również: **Muzyczną Akademię Malucha**, adresowaną do dzieci w wieku przedszkolnym oraz uczniów klas I-III, w każdą trzecią niedzielę miesiąca organizujemy z POSM II st. im. F. Chopina „Poranki muzyczne” w Salonie Radziwiłłowskim w siedzibie naszej Fundacji.

